

Zbierka súdnych rozhodnutí

Vec C-391/20

Cilevičs a i.

(návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Latvijas Republikas Satversmes tiesa)

Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 7. septembra 2022

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Článok 49 ZFEÚ – Sloboda usadiť sa – Obmedzenie – Odôvodnenie – Organizácia vzdelávacieho systému – Inštitúcie vysokoškolského vzdelávania – Povinnosť poskytovať vzdelávacie programy v úradnom jazyku dotknutého členského štátu – Článok 4 ods. 2 ZEÚ – Národná identita členského štátu – Ochrana a podpora úradného jazyka členského štátu – Zásada proporcionality“

1. *Prejudiciálne otázky – Právomoc Súdneho dvora – Hranice – Otázka položená v súvislosti so sporom sústredeným v jednom členskom štáte – Vnútroštátne ustanovenia uplatniteľné tak na štátnych príslušníkov, ako aj na štátnych príslušníkov iných členských štátov – Právomoc vzhľadom na prípadnú dotknutosť osôb pochádzajúcich z iných členských štátov (Články 49 a 267 ZFEÚ)*

(pozri body 31, 32)

2. *Sloboda usadiť sa – Slobodné poskytovanie služieb – Ustanovenia Zmluvy – Jednotlivé pôsobnosti – Stálym a nepretržitým spôsobom organizované vyučovanie vyššieho vzdelávania – Preskúmanie z hľadiska slobody usadiť sa (Články 49 a 56 ZFEÚ)*

(pozri body 50 – 53)

3. *Voľný pohyb osôb – Sloboda usadiť sa – Obmedzenia – Preskúmanie obmedzenia zavedeného vnútroštátnou právnou úpravou z hľadiska slobody usadiť sa – Dosah – Obmedzenia výkonu práv a slobôd stanovených Chartou základných práv – Zahrnutie (Článok 49 ZFEÚ, Charta základných práv Európskej únie, články 15 až 17)*

(pozri bod 56)

4. *Voľný pohyb osôb – Sloboda usadiť sa – Obmedzenia – Ochrana a podpora úradného jazyka členského štátu – Povinnosť uložená inštitúciám vyššieho vzdelávania poskytovať vzdelávacie programy výlučne v úradnom jazyku dotknutého členského štátu – Prípustnosť – Podmienky – Odôvodnenie dôvodmi týkajúcimi sa ochrany národnej identity – Dodržiavanie zásady proporcionality*

(Článok 49 ZFEÚ)

(pozri body 59, 61 – 64, 67 – 70, 75, 76, 81, 83 – 87 a výrok)

Zhrnutie

Dvadsať poslancov Latvias Republikas Saeima (Parlament, Lotyšsko) podalo na Latvias Republikas Satversmes tiesa (Ústavný súd, Lotyšsko) žalobu s návrhom na preskúmanie ústavnosti niektorých ustanovení lotyšského zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania.

Cieľom tohto zákona, v znení zmien z roku 2018, je podpora úradného jazyka Lotyšskej republiky tým, že ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť poskytovať svoje vzdelávacie programy v tomto jazyku. Uvedený zákon však stanovuje štyri výnimky z tejto povinnosti. Po prvé vzdelávacie programy absolvované v Lotyšsku zahraničnými študentmi a vzdelávacie programy organizované v rámci spolupráce dohodnutej v programoch Európskej únie a v medzinárodných dohodách sa môžu poskytovať v úradných jazykoch Únie. Po druhé vzdelávacie programy môže byť poskytnutý v úradných jazykoch Únie, ale len do výšky pätiny počtu kreditov. Po tretie programy štúdia jazykov a kultúry, ako aj jazykové programy môžu byť poskytované v cudzom jazyku. Po štvrté a v poslednom rade spoločné vzdelávacie programy možno poskytovať v úradných jazykoch Únie.

Okrem toho lotyšský zákon o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania nie je uplatniteľný na dve súkromné inštitúcie, na ktoré sa naďalej vzťahujú osobitné zákony a môžu pokračovať v ponúkaní vzdelávacích programov v iných úradných jazykoch Únie.

Svojou žalobou žalobcovia najmä tvrdia, že zákon tým, že vytvára prekážku vstupu na trh vysokoškolského vzdelávania, ako aj bráni štátnym príslušníkom a podnikom z iných členských štátov poskytovať služby vysokoškolského vzdelávania v cudzích jazykoch, zasahuje najmä do slobody usadiť sa zaručenej článkom 49 ZFEÚ.

Lotyšský ústavný súd má pochybnosti, pokiaľ ide o otázku, či právna úprava členského štátu, ktorá v oblasti vysokoškolského vzdelávania, vrátane súkromného vysokoškolského vzdelávania, vyžaduje používanie úradného jazyka tohto členského štátu, pričom stanovuje určité výnimky z tejto povinnosti, predstavuje obmedzenie slobody usadiť sa. Preto rozhodol položiť Súdnu dvoru prejudiciálnu otázku, aby mohol rozhodnúť o zlučiteľnosti zákona o inštitúciách vysokoškolského vzdelávania s právom Únie.

Súdny dvor zasadaajúci vo veľkej komore vo svojom rozsudku konštatuje, že článok 49 ZFEÚ nebráni právnej úprave členského štátu, ktorá v zásade ukladá inštitúciám vysokoškolského vzdelávania povinnosť poskytovať svoje vzdelávacie programy výlučne v úradnom jazyku tohto členského štátu. Takáto právna úprava však musí byť odôvodnená dôvodmi súvisiacimi s ochranou národnej identity tohto členského štátu, teda musí byť nevyhnutná a primeraná ochrane legitímne sledovaného cieľa.

Posúdenie Súdnym dvorom

Súdny dvor na úvod pripomína, že v súlade s článkom 6 ZFEÚ má Únia právomoc vykonávať činnosti na podporu, koordináciu alebo doplnenie činnosti členských štátov najmä v oblasti vzdelávania. Hoci právo Únie nezasahuje do tejto právomoci členských štátov, pokiaľ ide jednak o obsah výučby a organizáciu vzdelávacieho systému, ako aj ich kultúrnu a jazykovú rozmanitosť, a jednak o obsah a organizáciu odborného vzdelávania, členské štáty musia pri výkone uvedenej právomoci dodržiavať právo Únie, najmä pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa slobody usadiť sa.

Súdny dvor v prejednávanej veci uvádza, že aj keď sa štátni príslušníci iných členských štátov môžu usadiť v Lotyšsku a poskytovať programy vysokoškolského vzdelávania, je takáto možnosť v zásade podmienená povinnosťou poskytnúť tieto programy len v úradnom jazyku tohto členského štátu. Takáto povinnosť môže urobiť pre týchto štátnych príslušníkov menej atraktívnym ich usadenie sa v Lotyšsku, a teda predstavuje obmedzenie slobody usadiť sa.

Podľa schémy svojej ustálenej judikatúry Súdny dvor následne preskúmal existenciu odôvodnenia zisteného obmedzenia a overil dodržanie zásady proporcionality. Pokiaľ ide o existenciu naliehavého dôvodu všeobecného záujmu, predmetná povinnosť smeruje k ochrane a podpore používania úradného jazyka Lotyšskej republiky, čo predstavuje legitímny cieľ, ktorý v zásade odôvodňuje obmedzenie slobody usadiť sa. Podľa článku 3 ods. 3 štvrtého pododseku ZFEÚ, ako aj článku 22 Charty základných práv Európskej únie totiž Únia rešpektuje svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť. V súlade s článkom 4 ods. 2 ZFEÚ Únia rešpektuje aj národnú identitu svojich členských štátov, ktorej súčasťou je aj ochrana úradného jazyka dotknutého členského štátu. Treba uznať význam, ktorý má výučba na dosiahnutie tohto cieľa.

Pokiaľ ide o primeranosť zisteného obmedzenia, toto obmedzenie musí byť v prvom rade vhodné na zabezpečenie dosiahnutia legitímneho cieľa sledovaného dotknutou právnou úpravou. Na tieto účely možno túto právnú úpravu považovať za spôsobilú zaručiť cieľ ochrany a podpory lotyšského jazyka len vtedy, ak skutočne zodpovedá záujmu na jeho dosiahnutí a uplatňuje sa koherentne a systematicky. Vzhľadom na svoju obmedzenú pôsobnosť výnimky z dotknutej povinnosti, najmä pokiaľ ide o dve inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, ktorých fungovanie je upravené osobitnými zákonmi, svojou povahou nebránia dosiahnutiu uvedeného cieľa. Tým, že niektorým inštitúciám vysokoškolského vzdelávania umožňujú využívať odchylný režim, sú súčasťou osobitnej logiky medzinárodnej spolupráce, a preto nemôžu dotknutú právnú úpravu zbaviť koherencie.

V druhom rade obmedzenie nemôže ísť nad rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa. Členské štáty tak môžu v zásade zaviesť povinnosť používať svoj úradný jazyk v rámci vzdelávacích programov, pokiaľ je takáto povinnosť spojená s výnimkami, ktoré zabezpečia, že v rámci univerzitného vzdelávania sa môže používať iný jazyk než úradný jazyk. V prejednávanej veci by takéto výnimky mali na to, aby sa nešlo nad rámec toho, čo je nevyhnutné na tieto účely, umožniť používanie iného jazyka než lotyšského jazyka, prinajmenšom pokiaľ ide o vzdelávanie poskytované v rámci európskej alebo medzinárodnej spolupráce a vzdelávanie súvisiace s kultúrou a inými jazykmi než lotyštinou.